

מחקר "ילדים בקהילות": מהם הגורמים בסביבת מגוריכם המשפיעים על התפתחות ילדים?

עד כה, התמקד המחקר בהתפתחות ילדים בגיל הרך בעיקר בסביבה המשפחתית והבית ספרית. ואולם, כדי ליצור סביבות חיוביות המקדמות התפתחות מיטבית של ילדים צעירים עלינו להבין טוב יותר את תרומתן של כל הסביבות שבהן הם גדלים ומתפתחים. ובכל זאת קיימים אך מעט מחקרים קפדניים שבדקו את ההשפעות ברמה הקהילתית, הנקראים גם מחקרי השפעה שכונתית, על התפתחות ילדים. מחקר "ילדים בקהילות" שואף לתרום לתחום מחקר זה על ידי זיהוי הגורמים שעשויים להשפיע על התפתחות ילדים (Goldfeld et al., 2015).

למעלה מ-50% מאוכלוסיית העולם חיה בסביבות עירוניות (מחלקת האו"ם לעניינים כלכליים וחברתיים, 2014), ולכן זוהי סביבה חשובה שבה ילדים גדלים ומתפתחים. במענה לגידול המהיר באוכלוסיה עלה הצורך בערים "ידידותיות לילדים" אשר "אפשר לחיות בהן" על סדר היום של מדיניות פיתוח ערים, לקידום רווחתם והגנתם של ילדים (יוניסף אוסטרליה, מקוון). אך עד כה יש רק מעט הנחיות והוכחות התומכות בשאלה מה "ידידותי" עבור ילדים צעירים.

דבר אחד שאנחנו יודעים מההוכחות הקיימות הוא שנחיתות חברתית-כלכלית היא בעיית מפתח: המחקר מצביע על כך שעבור קהילות מעוטות אמצעים המחסור במשאבים ובהזדמנויות עלול לגרום לתוצאות גרועות יותר בהתפתחות ילדים, אשר עשויות להתגלגל מדור לדור (Gupta et al., 2007). המחקרים גם מצביעים על כמה גורמים המקדמים התפתחות ילדים חיובית: מעורבות הורים ומשפחות, ארגונים קהילתיים פעילים, שכונות אשר בטוח ללכת בהן ומקומות שטוב לשחק בהם. כל אלה עשויים לעזור אפילו לקהילות מעוטות הכנסות (Zubrick et al., 2005; Engle et al., 2011; Ward et al., 2016).

שרון גולדפלד
פרופסור
במחלקת
רפואת ילדים,
אוניברסיטת
מלבורן, וסגנית
מנהלת המרכז
לבריאות ילדים
קהילתית בבית
החולים רויאל
צ'ילדרנז, מלבורן,
אוסטרליה

קרן וילנואבה
עמיתת מחקר,
המכון לחקר
ילדים ע"ש
מורדוך, מלבורן,
אוסטרליה

אבל עלינו להבין טוב יותר כיצד גורמים ברמה הקהילתית משפיעים על התפתחות ילדים ובעיקר, על אילו גורמים ניתן להשפיע. ידע זה חיוני אם ברצוננו לפתח מדיניות ותוכניות מצליחות יותר שישפרו תוצאות של התפתחות ילדים בכל הקהילות. בפרט, נוכל לתרום למדיניות ציבורית כגון עיצוב ותכנון ערים, מדיניות בריאות הציבור, ומדיניות שירותי בריאות ילדים. העניין הגובר ברמת המדיניות בהתערבויות "מבוססות מקום" מצביע על כך שהגיע הזמן להמציא הוכחות התומכות בבריאות ילדים והתפתחותם ברמת הקהילה.

מחקר "ילדים בקהילות"

מחקר "ילדים בקהילות", המתנהל כרגע באוסטרליה, שואף לענות על השאלה הבאה: "האם קהילות יכולות להשפיע על התפתחות ילדים בגיל הרך?" (Goldfeld et al., 2015). הדבר יאפשר גיבוש מדדים ואמצעים לשימושם של קהילות, קובעי מדיניות, ובעלי עניין אחרים לפיתוח מדיניות ותוכניות שמטרתן לשפר את התפתחות הילדים בקהילותיהם.

מחקר "ילדים בקהילות" מבוסס על תפיסה אקולוגית של התפתחות ילדים, שפירושה שהוא מתבסס על הגורמים הרבים הפועלים ברמות

תרשים 1
המסגרת
הקונצפטואלית
של מחקר "ילדים
בקהילות"
מקור: Goldfeld et al. (2015)

השונות של החברה, ובכלל זה משפחתו של הילד, הקהילה, ומדיניות הרשויות המקומיות, המדינתיות והלאומיות. המחקר משתמש בגישה משולבת כמותית ואיכותנית (Goldfeld et al., 2017) כדי למדוד גורמים בחמישה תחומים קהילתיים נפרדים (אבל קשורים): החברתי-כלכלי, הפיזי, שירותים, והסביבה החברתית והממשלית.

הסביבה החברתית-כלכלית

העדויות החזקות ביותר בדבר הקשרים בין הקהילה והתפתחות ילדים בגיל הרך הם סמני היתרון או החיסרון של השכונה, כגון עושר, עוני, יציבות מגורים, וחינוך (Bradley and Corwyn, 2002). בשילוב שיקולים דמוגרפיים כגון קבוצות מיעוטים ואתניות, תחום זה מתמקד בסביבה החברתית-כלכלית של קהילות, שעשויה להיות לה השפעה על ילדים לרוחב תחומי התפתחות מרכזיים, כגון בריאות ורווחה פיזית, וכשירות חברתית ורגשית.

הסביבה הפיזית

מחקר "ילדים בקהילות" התמקד על כה בסביבה הבנויה, "החלק של הסביבה הפיזית שנבנה על ידי פעילות אנושית" (Saelens and Handy, 2008). הסביבה הבנויה כוללת דיור, בטיחות הרכים, תחבורה ציבורית, והזמינות והקרבה למאפיינים כגון גינות, תשתיות חברתיות (לדוגמה, בתי ספר ומעונות ילדים), ומקומות ומרחבים אחרים שבהם ילדים משחקים ונמצאים במגע עם אחרים (Villanueva et al., 2016).

סביבת השירותים

מתן שירותים כולל גורמים כגון כמות, איכות, נגישות, ותיאום שירותים (Sampson et al., 2002). תחום זה מתמקד במה שניתן בפועל ברמת הקהילה, וגם מספק פתרונות מדיניות. מחקר "ילדים בקהילות" מתמקד בשירותים שבדרך כלל ניתנים ברמה המקומית ומופנים למשפחות ולגיל הרך (לדוגמה, בתי ספר יסודיים, מעונות ילדים, רופאים כלליים). הבנה טובה יותר של הסביבה הפיזית וסביבת השירותים יכולה לסייע לחוקרים, אנשי מקצוע, נותני שירותים, משפחות וקהילות להתחיל לחשוב איך יוכלו לשנות את הסביבה הבנויה ואת מגזר השירותים כדי לקדם תוצאות התפתחותיות טובות יותר עבור ילדים.

הסביבה החברתית

הגישה האקולוגית מדגישה את תפקידן של השפעות חברתיות-סביבתיות, וכוללת גורמים כגון הון חברתי, קשרים חברתיים ולכידות קהילתית, תפיסת הפשע והביטחון, הקשר לשכונה ותפיסת הידידותיות לילדים. ישנה חפיפה מסוימת עם התחומים הפיזי והשירותים, מה שלא מפתיע. לסביבות החברתיות שבהן ילדים

"לסביבות
החברתיות
שבהן ילדים
גדלים,
מתפתחים
ולומדים
להתנהל עם
אנשים אחרים
עשויה להיות
השפעה
משמעותית על
תוצאותיהם
ההתפתחותיות"

גדלים, מתפתחים ולומדים להתנהל עם אנשים אחרים עשויה להיות השפעה משמעותית על תוצאותיהם ההתפתחותיות (Goldfeld et al., 2015).

הסביבה הממשלית

תחום הממשל כולל מעורבות אזרחית והשתתפות אזרחית, מדיניות מקומית בנושא התפתחות ילדים בגיל הרך, מנהיגים מקומיים מובילים, ושותפויות סביב נושא הגיל הרך. ניתן לקדם ממשל ומנהיגות רחבים יותר על ידי הגדלת מספר "המנהיגים" המקומיים (כגון הרשות המקומית), וכן נותני שירותים ובעלי עניין מקומיים שישתתפו בשולחנות עגולים בנושא התפתחות ילדים בגיל הרך או ישדלו למען השקעות ושינוי. אמנם קיימות כיום מעט עדויות בלבד הקושרות באופן ברור בין ממשל לתוצאות משופרות עבור ילדים, אך נראה שמבני ממשל עשויים לשחק תפקיד מרכזי בקידום שינוי ברמה המקומית (O'Toole, 2003).

צילום: © iStock.com/FatCamera △

צמצום הפגיעות ההתפתחותית של ילדים, והתוויית מסלולי התפתחות מיטביים לילדים בגיל הרך, הם מטרות מדיניות ראויות. התחלה טובה לחיים היא חיונית (Chan, 2013). הגיל הרך הוא תקופה שבה יכולה הסביבה להשפיע באופן מכריע על התפתחות המוח (Hertzman, 2004). לילדים הגדלים בסביבות חיוביות בראשית החיים (מהלידה עד גיל 8) יש יסודות מיטביים להמשך התפתחותם הפיזית, החברתית, הרגשית, והקוגניטיבית (Heckman, 2006).

לאחר שמחקרים קודמים התמקדו בגורמי הילד, המשפחה, ובית הספר, הגיע הזמן לבדוק את הסביבה ברמה הקהילתית כמנגנון חשוב לשיפור תוצאות התפתחותיות. אם נבין מהם הדברים במקומות מגוריהם של ילדים שעשויים להשפיע בחיוב על התפתחותם, נוכל לחשוב כיצד לכוון בצורה הטובה ביותר השקעות שיקדמו התפתחות חיובית של ילדים בגיל הרך. מחקר מסוגו של המחקר "ילדים בקהילות" עשוי להניב נקודות פעולה שניתן להשפיע עליהן כדי להשיג השפעה.

מקורות

- Bradley, R.H. and Corwyn, R.F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology* 53: 371–99.
- Chan, M. (2013). Linking child survival and child development for health, equity, and sustainable development. *The Lancet* 381: 1514.
- Engle, P.L., Fernald, L.C.H., Alderman, H., Behrman, J., O’Gara, C., Yousafzai, A. et al. (2011). Strategies for reducing inequalities and improving developmental outcomes for young children in low-income and middle-income countries. *The Lancet* 378: 1339–53.
- Goldfeld, S., Villanueva, K., Tanton, R., Katz, I., Brinkman, S., Woolcock, G. and Giles-Corti, B. (2017). Kids In Communities Study (KiCS) study protocol: a cross-sectional mixed-methods approach to measuring community-level factors influencing early child development in Australia. *BMJ Open* 7: E014047.
- Goldfeld, S., Woolcock, G., Katz, I., Tanton, R., Brinkman, S., O’Connor et al. (2015). Neighbourhood effects influencing early childhood development: conceptual model and trial measurement methodologies from the Kids In Communities Study. *Social Indicators Research* 120: 197–212.
- Gupta, R.-S., De Wit, M. and McKeown, D. (2007). The impact of poverty on the current and future health status of children. *Paediatrics and Child Health* 12(8): 667–72.
- Heckman, J.J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science* 312: 1900–02.
- Hertzman, C. (2004). *Making Early Childhood Development a Priority: Lessons from Vancouver*. Vancouver: Canadian Centre For Policy Alternatives.
- O’Toole, K. (2003). Exploring community governance in Victorian local government. *Proceedings of the 51st Annual Conference of the Australasian Political Studies Association*: 1–13.
- Saelens, B.E. and Handy, S.L. (2008). Built environment correlates of walking: a review. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 40: S550.
- Sampson, R.J., Morenoff, J.D. and Gannon-Rowley, T. (2002). Assessing ‘neighborhood effects’: social processes and new directions in research. *Annual Review Of Sociology* 28: 443–78.
- UNICEF Australia. (online). Child Friendly Cities and Communities. Available at: <https://www.unicef.org.au/our-work/unicef-in-australia/communities> (accessed April 2017).
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2014). *World Urbanization Prospects: 2014 Revision*. New York: United Nations Publications.
- Villanueva, K., Badland, H., Kvalsvig, A., O’Connor, M., Christian, H., Woolcock, G. et al. (2016). Can the neighborhood built environment make a difference in children’s development? Building the research agenda to create evidence for place-based children’s policy. *Academic Pediatrics* 16: 10–19.
- Ward, J.S., Duncan, J.S., Jarden, A. and Stewart, T. (2016). The impact of children’s exposure to greenspace on physical activity, cognitive development, emotional wellbeing, and ability to appraise risk. *Health & Place* 40: 44–50.
- Zubrick, S.R., Silburn, S.R. and Prior, M. (2005). Resources and contexts for child development: implications for children and society. In Richardson, S.R. and Prior, M. (eds) *No Time to Lose: The Wellbeing of Australia’s Children*. Melbourne: Melbourne University Publishing.